

Вікторія Турянця,

учителька-методистка зарубіжної літератури,
української мови та літератури,
головний спеціаліст відділу інституційного аудиту
управління Державної служби якості освіти
в Закарпатській області

Не здаватися в життєвих випробуваннях! Знайомство з текстом і тематикою повісті-казки «Джим Гудзик і машиніст Лукас» М. Енде (6 клас)

УДК 373.5.016:821.09(430)(092)ЕНДЕ

<https://doi.org/10.33989/3083-6387.2025.6.351359>

Той, хто не дивиться вперед,
залишається позаду.

Герберт Веллс

Ніколи не здавайся,
яким би холодним не був світ.

Фредді Фіртгерс

Мета уроку:

- **навчальна:** ознайомити учнівство з відомостями про життя і творчість письменника; допомогти усвідомити зміст і головну думку окремих розділів повісті «Джим Гудзик і машиніст Лукас», учитися працювати з текстом / медіатекстом.
- **розвивальна:** розвивати навички роботи з текстом / медіатекстом, удосконалювати навички виразного читання, вміння сприймати й розуміти незнайомий текст / медіатекст, виокремлювати основні епізоди твору.
- **иховна:** сприяти вихованню моральної стійкості й незламності у життєвих випробуваннях, читачького інтересу до творів сучасної літератури.

Обладнання: підручник із текстом твору, тематична мультимедійна презентація, кінофільм «Джим Гудзик і машиніст Лукас» (режисер Денніс Ганзель,

© Вікторія Турянця, 2025

Німеччина, 2018), онлайн-платформа «Емма», роздатковий матеріал.

Очікувані результати:

Учень / учениця:

- знає відомості про життя і творчість Міхаеля-Андреаса-Гельмута Енде;
- знає історію написання, розуміє художні та змістові особливості повісті-казки М.-А.-Г. Енде «Джим Гудзик і машиніст Лукас»;
- виразно читає, уміє сприймати й розуміти незнайомий текст / медіатекст;
- аналізує (з урахуванням вікових особливостей) прочитані уривки твору в єдності змісту і форми;
- формулює власне ставлення до життєвого вибору героїв.

ПЕРЕБІГ УРОКУ

І. Організаційний момент.

Установлення правил «Починаємо роботу — встановімо правила!»

Наші правила:

1. Шануймо й поважаймо одне одного, бо ми того варті!
  2. Спілкуймося українською, бо це мова переможців!
  3. Працюймо активно, бажано за темою уроку!
  4. Поміляймося на здоров'я, бо не помиляється той, хто нічого не робить!
  5. Навчаймося, бо ми — не орки!
- Яке правило вам більше до вподоби?*

Скринька очікувань. Дайте відповідь на запитання «Чого я очікую від уроку?», закінчивши одне з речень:

*Я очікую від сьогоднішнього уроку....
На сьогоднішньому уроці я хочу...*

II. Повідомлення теми, мети уроку. Запис у зошити.

Слово вчителя.

Сьогодні ми розпочинаємо вивчення нового твору ще не знайомого нам автора. До світу Добра та Див нас запрошує німецький письменник, лауреат премії Ганса Крістіана Андерсена — найвищої міжнародної нагороди в галузі дитячої літератури — Міхаель-Андреас-Гельмут Енде. Ми потрапимо до чудової країни Недоладії, разом із героями повісті «Джим Гудзик і машиніст Лукас» переживемо чимало пригод. Та спочатку ознайомлюємося з життєписом Міхаеля Енде, з першими сторінками названого твору, почнімо досліджувати, які приховані сенси має дивовижний світ, створений автором, яке місце займають у цьому світі герої, з'ясуємо їхню роль у розкритті авторського послання вам, читачам.

III. Мотивація навчальної діяльності учнів і учениць.

- Робота з гаслом «Не здаватися в життєвих випробуваннях!».
  - Бесіда.
    - Як ви розумієте сенс гасла?
    - Які твори, де герої керувалися таким гаслом, ми читали? (*Джек Лондон «Жага до життя», Жюль Верн «П'ятнадцятирічний капітан»*).
  - Робота з епіграфами до уроку. Записи до зошитів. Виконання завдання:
    - Розтлумачте ваше розуміння епіграфів до нашого уроку.
  - Словникова робота «Установіть відповідність» (усно).
- Поєднайте вислів і слово на хмаринці.

НЕ ЗДАВАТИСЯ В ЖИТТЄВИХ ВИПРОБУВАННЯХ!

Міхаель-Андреас-Гельмут Енде
«Джим Гудзик і машиніст Лукас»

(1929 - 1995)

Перемога

Надія

Мужність

Віра

Мрія

Стійкість

Стійкість

Увага

Цілеспрямованість

«Той, хто не дивиться вперед, залишається позаду». (*Герберт Веллс*)

«Ніколи не здавайся, яким би холодним не був світ». (*Фредді Фіггерс*)

IV. Емоційне налаштування на сприйняття матеріалу.

Слово вчителя.

Ось історія автора другого епіграфа до нашого уроку. **Фредді Фіггерс** — американський винахідник, засновник телекомунікаційної компанії *Figgers Communication*, який жив за гаслом «Не здаватися в життєвих випробуваннях!».

Мати викинула новонародженого у сміттєвий контейнер на одній із вулиць Флориди. Він так голосно плакав, що плач почув перехожий, знайшов немовля і викликав поліцію. Малюка забрали до лікарні, а через 13 днів його всиновило подружжя Фіггерсів, яких схвилювала почута в новинах історія про покинуте немовля, хоч у них уже була власна донька.

Коли Фредді виповнилося 9 років, батько купив в комісійному магазині старий зламаний комп'ютер, вручив синові викрутку і дозволив зробити з ним все, що забажає. Хлопець зібрав і розібрав комп'ютер кілька разів, додав до нього деталі зі старого радіоприймача — і пристрій знову запрацював!

У 13 років з'явилася перша робота — ремонтував комп'ютери, потім створював сервери для пам'яті, пізніше — програмове забезпечення для комерційних компаній.

У 15 років заснував свою першу фірму.

Серед винаходів — GPS-трекер із функцією зв'язку, який вбудовується у підошву черевика хворого на Альцгеймера, щоб знати, де він перебуває (під впливом хвороби батька); мережевий глюкометр для передавання на відстані рівня глюкози хворого на діабет призначеному родичу та лікарю, щоб запобігти гіпоглікемічній комі (під впливом смерті дядька).

Бесіда (передбачає короткі відповіді).

- Як гасло нашого уроку пов'язане з моєю розповіддю?
- Як здолав хлопець життєві випробування?
- Завдяки чому Фредді Фіггерс досяг успіху?

Вправа «Назбирайте кошик мудрості». Оберіть із записаних на слайді прислів'я до гасла «Не здаватися в життєвих випробуваннях!». Про правильність / хибність відповідей товаришів сигналізуйте кубиками Лего (зелений — погоджуюсь, червоний — ні).

Народ скаже — як зав'яже!

Народна мудрість українців

- Не той молодець, що за водою пливе, а той, що проти води.
- Програв не той, хто падає, а той, хто не хоче вставати.
- Хто не падає, той не встає.
- Хоробрий не той, хто страху не знає, а хто дізнався і назустріч йому йде.
- Чия відвага, того й перевага.
- Вовків боятися — у ліс не ходити.
- То не козак, що боїться собак.
- Не такий страшний чорт, як його малюють.
- Відважного й куля минає.
- За діло справедливе стій сміливо.
- За народ і волю віддамо життя і долю.
- Україна — мати, за неї треба головою стояти.
- За рідний край — хоч помирати.

Хвилинка філософських роздумів із котом Інжиром.

— А що робите для нашого майбутнього й перемоги ви?

Уроки зарубіжної літератури

Поміркуйте, що ви робите задля майбутнього нашої країни, як допомагаєте здобувати Перемогу, поділіться своїми міркуваннями з улюбленим котом Інжиром (1–2 речення).

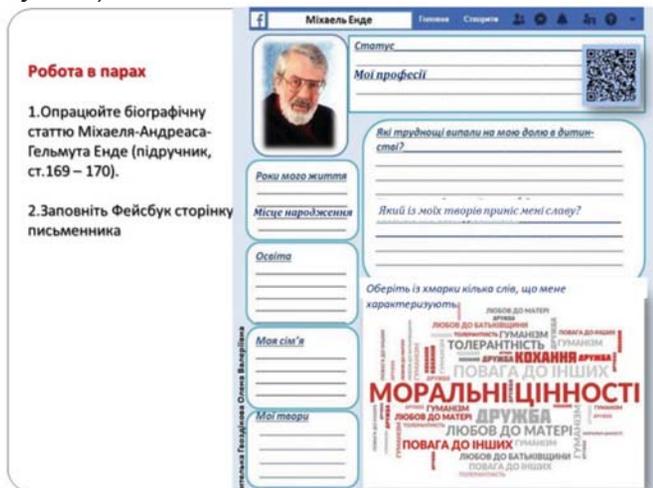
Малюнок Олени Павлової

V. Сприйняття та засвоєння нового навчального матеріалу.

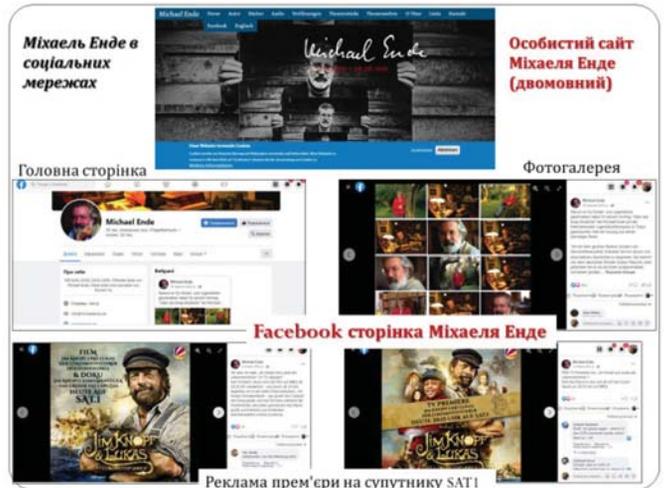
1. Кооперативна робота (робота в парах). Опрацювання біографії Міхаеля Енде (випереджувальне домашнє завдання — опрацювати біографічну статтю письменника в підручнику). Створення фейбук-сторінки письменника.

- Згадайте прочитану вдома біографічну статтю Міхаеля-Андреаса-Гельмута Енде.
- Заповніть на аркуші фейбук-сторінку письменника (за матеріалами Олени Гвоздикової з онлайн-платформи «Емма» до нашого підручника).

Презентація фейбук-сторінки письменника учнями й ученицями.

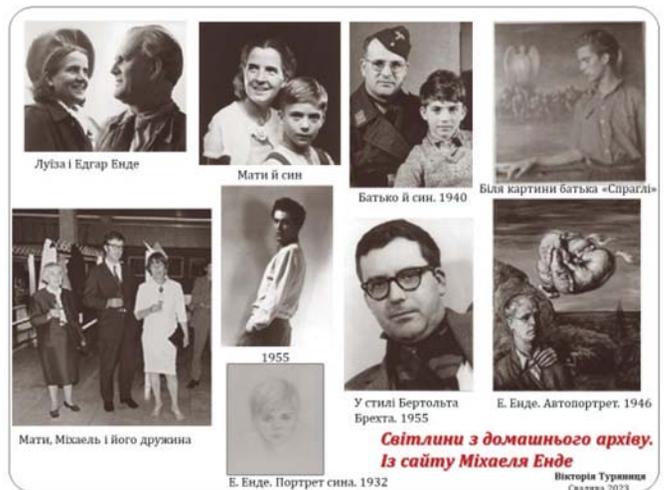

Ознайомлення зі сторінками Міхаеля Енде в соціальних мережах та всемережі.

Світлина письменника з сімейного архіву.

Коментар учителя. Батько — скульптор, художник-сюрреаліст Едгар-Карл Енде — ішов до слави довго. Незвичні картини практично не купували. А за Гітлера мистецтво модерністів заборонили. У Другу світову війну батько воював у гітлерівській армії. Його картини мали великий вплив на творчість Міхаеля, на його історії й героїв. Родина жила бідно. Батьки часто сварилися, син уважав себе винним у сварках, бо батьки постійно нагадували, що не мають коштів на утримання сина. Врешті-решт батьки розлучилися, і Міхаель залишився з матір'ю. Та все життя сумував за батьком.

Екранізації творів письменника.

Коментар учителя. Енде написав понад 30 книг, більшість із яких — для дітей. Твори перекладені більш ніж 40 мовами світу. Загальний тираж книжок — понад 20 мільйонів примірників. За 40 років з'явилося 12 екранізацій творів М. Енде.

Робота з презентацією. Відповіді на запитання за змістом слайду.

- Скільки було екранізацій історії Джима Гудзика? (3);
- Який твір Міхаеля Енде найбільше екранізований? («Нескінченна історія» — 5).

Екранізації творів М. Енде

1. «Джим Гудзик і машиніст Лукас» - ляльковий анімаційний серіал (1976-1977)
2. «Нескінченна історія» (1984)
3. Фільм «Момо» (1986)
4. «Нескінченна історія 2» (1989)
5. «Нескінченна історія 3» (1994)
6. The NeverEnding Story (1995) - серіал (1 сезон)
7. The Real Neverending Story (1999) - комп'ютерна гра
8. «Вуншпунш» (2000) - мультсеріал
9. «Нескінченна історія» (2001) - серіал (1 сезон)
10. «Момо» (2001) - мультфільм
11. «Джим Баттон» (2000 - 2001) - мультсеріал (1 сезон)
12. «Джим Гудзик і машиніст Лукас» (2018) - кінофільм

«Джим Гудзик і машиніст Лукас»

Мультсеріал - постановка лялькового театру «Augsburger Puppenkiste». Режисер Манфред Еннінг, Німеччина, 1976—1977

Особливо сподобалася глядачам весела пісенька «Острів із двома горами» з нього, яку з того часу співають у Німеччині діти й дорослі.

Режисер Денніс Ганзель Німеччина, 2018

Хвилинка-цікавинка «З історії написання твору».

Коментар учителя. Повість-казка «Джим Гудзик і машиніст Лукас» була написана як сценарій для вистави і подана на розгляд театральному режисерові, який відхилив її з багатьма зауваженнями та пропозиціями. Енде переробив і знову подав до театру. І знову отримав відмову.

Дванадцять разів автор переробляв і подавав сценарій! Лише після такої тривалої роботи опублікував його як книжку для дітей.

— Як співвідноситься ця історія з гаслом нашого уроку? Чому?

Кінофільм режисера Денніса Ганзеля, Німеччина, 2018, — остання екранізація твору. Учні й учениці розглядають слайд самостійно, поки вчитель налаштує демонстрацію кінофільму.

Кінофільм режисера Денніса Ганзеля, Німеччина, 2018, — остання екранізація твору

2. Ознайомлення з початком повісті-казки Міхаеля Енде «Джим Гудзик і машиніст Лукас»

- Робота з медіатекстом (уривком із кінофільму режисера Денніса Ганзеля, Німеччина, 2018). Перегляд (з 03:05 хвилини до 04:54 хвилини)
- Проблемне завдання. Працюючи з медіатекстом уривка твору, запишіть імена героїв.

VI. Узагальнення та систематизація.

Відповідь на запитання.

— Чію історію дитинства нагадає історія Джима? Чим саме?

Літературна гра «Рівень — Шерлок Холмс». Упізнай-те героя за ключовими словами.

- Сажа, олива, паротяг, золотий кульчик, люлька... (машиніст Лукас)
- Пошта, посилка, коробка, немовля... (Джим Гудзик)
- Вугілля, пара, вагон, паротяжика, рейки... (Емма)
- Замок, золотий телефон, корона, халат з червоною оксамиту... (король Альфонс За Четверть Двадцятий)
- Складена парасоля, високий циліндр, фрак... (пан Неталан)
- Крамниця, будинок, цікавість, щічки, мов яблука... (пані Штоцкер)

VII. Підбиття підсумків уроку.

Самооцінювання. Робота з малюнком «Кульки».

Поміркуйте і дайте відповіді на запитання, розміщені на повітряних кульках. Розфарбуйте їх у кольори свого настрою, найскладніше запитання позначте червоним.

Самооцінювання. Поміркуйте і дайте відповіді на запитання, розміщені на повітряних кульках. Розфарбуйте їх у кольори свого настрою, найскладніше запитання позначте червоним.

VIII. Домашнє завдання та інструктаж до нього

- Послухати аудіотекст по швидкокоду (ст. 172).
- Читати текст у підручнику (ст. 173—179).
- Написати сторітелінг «Країна Недогадія».